

Vrijheid zonder vrijblijvendheid

Waarom vrijmetselaar zijn ook verplichtingen met zich meebrengt

Wie vrijmetselaar wordt, kiest niet alleen voor de vrijheid om zelf te zoeken naar antwoorden op de grote vragen van het leven. Hij kiest ook voor verantwoordelijkheid. Niet omdat iemand hem vertelt wat hij moet denken, maar omdat hij zichzelf steeds opnieuw de vraag stelt: *hoe kan ik een beter mens worden dan ik tot nu toe was?* Dat klinkt misschien eenvoudig. In de praktijk is het een levenslange uitdaging. Die verantwoordelijkheid kent in de loge meerdere vormen.

Groei begint bij jezelf

Vrijmetselarij wil mensen niet veranderen in iemand anders. Het doel is ook niet om beter te zijn dan een ander. De uitdaging is veel persoonlijker: probeer vandaag een betere versie van jezelf te zijn dan gisteren. Hoe dat eruitziet, bepaalt niemand voor jou. Er bestaat binnen de vrijmetselarij geen lijst met juiste antwoorden, geen leer die je moet onderschrijven en geen dogma dat voorschrijft wat waar is. Iedereen mag zelfstandig zoeken naar waarheid, zolang hij anderen dezelfde vrijheid gunt. Juist daarom stelt vrijmetselaar zijn hoge eisen. Niet omdat iemand je controleert, maar omdat je jezelf voortdurend een spiegel voorhoudt.

“Je hoeft het niet eens te zijn om elkaar te begrijpen.”

Geen school, maar een broederschap

Vrijmetselarij is geen opleiding waar je leert hoe je moet leven. Niemand geeft colleges over goed of fout. De loge is eerder een oefenplaats. Een plek waar mensen met verschillende achtergronden elkaar ontmoeten en samen nadenken over vragen die ertoe doen. Vragen over jezelf, over relaties, over de samenleving en over de zin van het leven.

Daarbij spelen rituelen en symbolen een belangrijke rol. Ze geven geen kant-en-klare antwoorden, maar nodigen uit om verder te kijken dan de oppervlakte. Een hamer, een passer of een ruwe steen zijn niet zomaar voorwerpen. Ze helpen je

In het kort

Vrijmetselarij kent geen leerstellingen die voorschrijven wat je moet doen of denken. Wel vraagt zij de leden verantwoordelijkheid te nemen: voor zichzelf, voor de broederschap en voor de samenleving. Vrijheid staat centraal, maar die vrijheid is nooit vrijblijvend.



1e Nederlandse Ordewetten uit 1761.

na te denken over wie je bent, hoe je handelt en waarin je nog kunt groeien. Die symboliek leer je niet uit een handboek. Je ontdekt haar stap voor stap, door erover na te denken, er met anderen over te spreken en vooral door de ervaringen op jezelf te betrekken.

Verantwoordelijkheid in drie richtingen

Vrijmetselaren spreken vaak over drie vormen van verantwoordelijkheid.

- De eerste is die tegenover jezelf. Blijf jezelf ontwikkelen. Durf eerlijk naar jezelf te kijken en wees bereid fouten toe te geven. Niemand is af, en juist dat besef maakt persoonlijke groei mogelijk.
- De tweede verantwoordelijkheid geldt de broederschap. Een loge is meer dan een vereniging waar mensen dezelfde hobby delen. Ze vormt een gemeenschap waarin leden elkaar vertrouwen, elkaar respecteren en elkaar helpen wanneer dat nodig is.
- De derde verantwoordelijkheid reikt verder dan de loge. Vrijmetselarij draait niet alleen om persoonlijke ontwikkeling, maar ook om betrokkenheid bij de samenleving. Wie aan zichzelf werkt,

doet dat uiteindelijk ook om iets voor anderen te kunnen betekenen.

Vrijwillig, maar niet vrijblijvend

Dat roept een logische vraag op: als vrijmetselaren vrij zijn om zelf te denken, waarom spreken ze dan toch over plichten? Omdat vrijheid alleen betekenis krijgt wanneer zij samengaat met verantwoordelijkheid! Wanneer iemand vrijmetselaar wordt, legt hij een gelofte af. Daarmee belooft hij zich te houden aan de uitgangspunten van de broederschap en zich serieus in te zetten voor zijn eigen ontwikkeling. Dat is geen juridische overeenkomst, maar een morele en spirituele keuze. Je kiest er vrijwillig voor. Juist daarom heeft die keuze betekenis.

Een eeuwenoude traditie

Het idee dat vrijmetselaren ook verplichtingen hebben, is niet nieuw. Al in het begin van de achttiende eeuw beschreef de Schotse predikant James Anderson de regels waaraan een vrijmetselaar zich hoorde te houden. Zijn boek, dat bekend werd als 'De Oude Plichten', vormde een belangrijk uitgangspunt voor de toen jonge vrijmetselarij.

Sindsdien is veel veranderd. De samenleving veranderde, de vrijmetselarij veranderde mee en ook de officiële regels zijn aangepast. Tegenwoordig zijn de belangrijkste afspraken vastgelegd statuten, reglementen en 'ordewetten'.

Toch hebben 'De Oude Plichten' hun betekenis behouden. Wanneer een nieuwe voorzittend meester wordt geïnstalleerd, ontvangt hij nog altijd een exemplaar van dit historische document. Niet omdat het letterlijk de huidige regels bevat, maar als herinnering aan de traditie waaruit de vrijmetselarij is voortgekomen. Het verbindt het verleden met het heden en laat zien dat verantwoordelijkheid al eeuwenlang een wezenlijk onderdeel van het vrijmetselaar zijn vormt.

Waarom blijft een loge besloten?

Wie voor het eerst over vrijmetselarij hoort, stelt vaak dezelfde vragen. Waarom zijn de bijeenkomsten niet openbaar? Waarom wordt er zo weinig verteld over de rituelen? En als vrijmetselarij niets te verbergen heeft, waarom is geheimhouding dan zo belangrijk? Het zijn begrijpelijke vragen. Toch heeft de beslotenheid van een loge weinig te maken met geheimzinnigheid. Ze heeft alles te maken met vertrouwen.

Een veilige plek om jezelf te laten zien

Van buitenaf lijkt geheimhouding soms een doel op zichzelf. Voor vrijmetselaren is het precies andersom. De beslotenheid is geen muur die men-

sen buitensluit. Ze is een ruimte waarin mensen zich veilig genoeg voelen om eerlijk te zijn, vragen te stellen, fouten toe te geven en zichzelf verder te ontwikkelen. Vrijmetselarij bewaart daarom geen geheimen om bijzonder te lijken. Ze bewaart vooral een omgeving waarin vertrouwen kan groeien. En misschien is juist dát het kostbaarste wat een broederschap kan beschermen.

“Kwetsbaarheid vraagt om vertrouwen. Daarom zijn loges besloten.”

We leven in een tijd waarin bijna alles direct wordt gedeeld. Gesprekken verdwijnen niet zelden op sociale media, meningen worden razendsnel beoordeeld en persoonlijke verhalen zijn soms al openbaar voordat iemand er goed over heeft kunnen nadenken. Juist daarom hebben veel mensen behoefte aan een plek waar dat anders is. Een vrijmetselarenloge wil zo'n plek zijn.

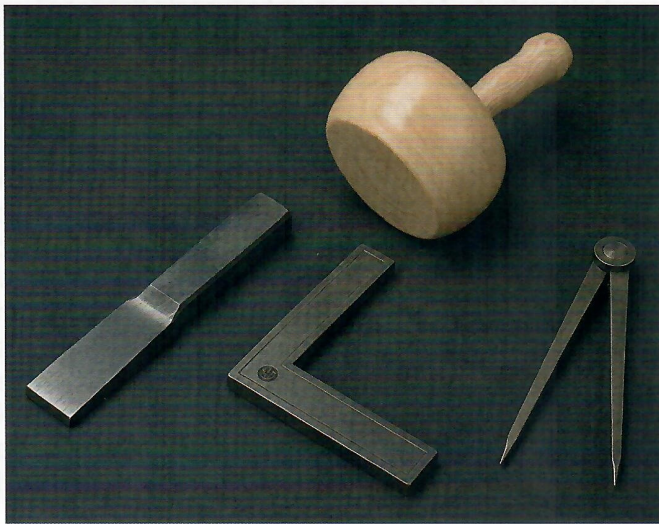
Tijdens logebijeenkomsten spreken leden met elkaar over onderwerpen die vaak persoonlijk zijn: twijfels, overtuigingen, ervaringen, teleurstellingen, hoop en levensvragen. Zulke gesprekken hebben alleen waarde wanneer iedereen erop kan vertrouwen dat wat binnen de loge wordt gedeeld, ook daar blijft.

De geheimhouding beschermt daarom niet de organisatie, maar de mensen. Ze maakt het mogelijk eerlijk te spreken, zonder bang te hoeven zijn voor oordelen, doorvertelde verhalen of reacties op sociale media. Kwetsbaarheid vraagt om veiligheid, en veiligheid vraagt om vertrouwen. Dat vertrouwen is misschien wel een van de grootste rijkdommen van een broederschap.

Waarom de rituelen niet worden gedeeld

Ook over de rituelen bestaan veel misverstanden. Sommigen denken dat er geheime kennis wordt verborgen of dat er bijzondere geheimen worden bewaakt. Dat is niet het geval. Het bijzondere van een ritueel zit juist in de persoonlijke ervaring. Vergelijk het met een indrukwekkende film waarvan iemand je vooraf de ontknoping vertelt. Of met een boek waarvan je de laatste bladzijde al kent voordat je begint te lezen. Je kunt het verhaal nog steeds volgen, maar je beleeft het nooit meer zoals het bedoeld was.

Zo werken vrijmetselarenrituelen ook. Tijdens een ritueel beleef je momenten die bedoeld zijn om je aan het denken te zetten. Ze nodigen uit om



Een steenhouwersklopper, steenbeitel, passer en winkelhaak zijn niet zomaar voorwerpen, Symbolisch kunnen ze een waardevolle betekenis hebben.

anders naar jezelf, naar anderen en naar het leven te kijken. Die ervaring krijgt juist kracht doordat je haar zélf meemaakt, zonder voorkennis. Vrijmetselaren zwijgen daarom niet in de eerste plaats voor zichzelf, maar uit respect voor degenen die die ervaring nog zullen meemaken.

Een levende traditie

Er is nog een tweede reden waarom bepaalde onderdelen van de rituelen niet openbaar worden gemaakt. De vrijmetselarij bouwt voort op de traditie van de middeleeuwse steenhouwersgilden. Net als toen kent de vrijmetselarij drie graden: leerling, gezelschap en meester. In de Middeleeuwen trokken steenhouwers van bouwplaats naar bouwplaats. Wie ergens werk zocht, moest kunnen aantonen dat hij werkelijk vakman was én welk niveau van vakbekwaamheid hij had bereikt. Dat gebeurde met herkenningswoorden, tekens en aanrakingen die bij iedere graad hoorden. Die traditie leeft nog altijd voort. Niet omdat vrijmetselaren denken dat deze herkenningstekens op zichzelf geheimzinnig zijn, maar omdat ze onderdeel vormen van een eeuwenoud erfgoed dat zorgvuldig wordt doorgegeven.

“Vrijmetselaren zoeken geen perfecte mensen. Ze zoeken naar een betere versie van zichzelf.”

Vrij denken vraagt verantwoordelijkheid

Vrijmetselaren noemen zichzelf vaak vrijdenkers. Dat betekent niet dat zij overal hetzelfde over denken of dat zij alle tradities ter discussie willen stellen. Het betekent vooral dat zij hun overtuigingen niet klakkeloos van anderen overnemen.

Iedere vrijmetselaar is vrij om zelf te zoeken naar waarheid. Om vragen te stellen, te twijfelen en zijn inzichten bij te stellen als nieuwe ervaringen daarom vragen.

Die vrijheid brengt ook verantwoordelijkheid met zich mee. Niemand kan immers bepalen of jij een ‘goede’ vrijmetselaar bent omdat niemand precies kan voorschrijven wat een beter mens is. Ook bestaat er geen blauwdruk voor een ideale samenleving. Zodra iemand die maat voor een ander zou willen vaststellen, verdwijnt de vrijheid die de vrijmetselarij juist wil bieden.

Daarom neemt een vrijmetselaar in de eerste plaats zichzelf de maat. Hij vraagt zich af: leef ik volgens mijn eigen idealen? Luister ik werkelijk naar anderen? Ben ik bereid mijn mening te herzien? Draag ik bij aan een wereld waarin ook anderen hun eigen weg kunnen zoeken? Die vragen zijn nooit definitief beantwoord. Ze keren steeds terug.

De waarden waarop de broederschap rust

Hoewel vrijmetselaren vrij zijn in hun denken, delen zij een aantal fundamentele uitgangspunten. De Orde van Vrijmetselaren spreekt uit dat iedere vrijmetselaar:

- de hoge waarde van de menselijke persoonlijkheid erkent,
- de gelijkwaardigheid van alle mensen respecteert,
- ieders recht erkent om zelfstandig naar waarheid te zoeken en
- verantwoordelijkheid neemt voor zijn eigen handelen.

Dat zijn geen politieke standpunten en evenmin religieuze overtuigingen. Het zijn waarden die ruimte scheppen voor dialoog. Ze maken het mogelijk dat mensen met uiteenlopende achtergronden, levensovertuigingen en opvattingen elkaar ontmoeten zonder elkaar te willen overtuigen of veranderen. Juist daarin onderscheidt een loge zich van veel andere verbanden. Niet de overeenkomsten staan centraal, maar de bereidheid om verschillen met respect tegemoet te treden.

Broederschap is een werkwoord

Vrijmetselaren spreken vaak over broederschap. Dat klinkt mooi, maar het krijgt pas betekenis als je ernaar handelt. Wie ziet dat een medebroeder het moeilijk heeft, laat hem niet aan zijn lot over. Soms is een luisterend oor genoeg. Soms is praktische hulp nodig. En soms is de grootste steun iemand helpen zijn eigen kracht terug te vinden. Vrijmetselarij wil mensen niet afhankelijk maken van elkaar, maar juist sterker maken. Broederschap betekent daarom niet dat anderen jouw problemen oplossen. Het betekent dat je elkaar

helpt om zelf weer verder te kunnen. Dat vraagt aandacht, geduld en betrokkenheid. Niet alleen op de momenten dat het goed gaat, maar juist wanneer het leven tegenzit.

“Een vrijmetselaar neemt niet anderen de maat maar steeds opnieuw zichzelf.”

Een uitnodiging om te blijven groeien

Het woord *plicht* klinkt voor veel mensen zwaar. Alsof het vooral gaat over regels, beperkingen en dingen die moeten. Binnen de vrijmetselarij krijgt het woord een andere betekenis. Een plicht is hier geen last die van buitenaf wordt opgelegd, maar een vrijwillig aangegane verantwoordelijkheid. Een afspraak met jezelf om nieuwsgierig te blijven, eerlijk naar jezelf te kijken en verantwoordelijkheid te nemen voor je eigen leven.

Vrijmetselarij belooft niet dat je een beter mens wordt. Ze biedt ook geen eenvoudige antwoorden op ingewikkelde levensvragen. Wel biedt zij een omgeving waarin je kunt oefenen. Waar je mag twifelen, vragen stellen, ervaringen delen en inzichten opdoen. Een plaats waar rituelen,

symbolen, gesprekken en eeuwenoude tradities je telkens uitnodigen om opnieuw naar jezelf te kijken. Dat proces houdt nooit op. Misschien is dat wel de mooiste gedachte achter de vrijmetselarij: niet dat je ooit klaar bent, maar dat je altijd kunt blijven groeien.

Vrijheid die verbindt

Vrijmetselarij kent dus geen leerstellingen die voorschrijven wat je moet denken. Zij schrijft niet voor hoe jouw ideale wereld eruitziet of welke overtuiging je moet hebben. Maar vrijblijvend is zij allerm minst. Wie toetreedt, kiest ervoor verantwoordelijkheid te nemen: voor zijn eigen ontwikkeling, voor de broederschap en voor de samenleving waarvan hij deel uitmaakt. Hij belooft zorgvuldig om te gaan met het vertrouwen van anderen en ruimte te laten voor hun eigen zoektocht.

Juist daardoor is vrijmetselarij een bijzondere vorm van vrijheid.

Er is geen vrijheid zonder richting.

Er is geen vrijheid ten koste van anderen.

Er is een vrijheid die mensen met elkaar verbindt en uitnodigt om, stap voor stap, te blijven bouwen aan jezelf én aan de wereld om je heen. ♦

Lees ook: ‘Nieuwsgierig naar de vrijmetselarij?’ over kennismaken en lid worden (pagina 18)

Wat is een vrijmetselaar?

Artikel 1 van de Ordegrondwet: Het fundament

De uitgangspunten van de Nederlandse vrijmetselarij zijn vastgelegd in artikel 1 van de Ordegrondwet. Ze beschrijven niet alleen wat een vrijmetselaar is, maar vooral waarnaar hij streeft. Dit is de tekst:

- Een vrijmetselaar is een vrij man van goede naam, die is ingewijd in een tot de Orde van Vrijmetselaren behorende loge, dan wel in een loge die werkt onder een door de Orde erkende Grootloge.
- Hij werkt samen met andere vrijmetselaren, met behulp van symbolen en rituelen aan zijn persoonlijke vorming. Deze symbolen en rituelen zijn door de traditie gegeven; zij worden naar eigen inzicht door de vrijmetselaren geïnterpreteerd.
- De gezamenlijke arbeid stimuleert hem naar vermogen bij te dragen aan een betere samenleving. De vrijmetselaar zoekt op wat mensen verbindt en tracht weg te nemen wat hen verdeelt, opdat het ideaal van een alles verbindende broederschap gestalte kan krijgen.
- Daarbij aanvaardt hij een persoonlijke verantwoordelijkheid ten opzichte van de wereld die hij ziet als een te voltooien bouwwerk, waarvan ieder mens een levende bouwsteen is.
- Hij verricht die arbeid in het licht van een hoog beginsel, symbolisch aangeduid als ‘Opperbouwmeester des Heelals’.
- De vrijmetselaar erkent
 - de hoge waarde van de menselijke persoonlijkheid,
 - de gelijkwaardigheid van alle mensen,
 - ieders recht om zelfstandig te zoeken naar waarheid en
 - ieders verantwoordelijkheid voor zijn doen en laten. ♦